

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра приватного права

Білостоцький державний університет
(м. Білосток, Республіка Польща)

Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації

МАТЕРІАЛИ

**I Міжнародної науково-практичної онлайн конференції
23 жовтня 2020 року
м. Чернівці**

Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2020

УДК 341.215.4-054.7(08)

П 685

Редакційна колегія:

Гетьманцева Ніна Дмитрівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувача кафедрою приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Кіряк Оксана Василівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*);

Бутирський Андрій Анатолійович, доктор юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, суддя Господарського суду Чернівецької області;

Боднарук Микола Іванович, доктор юридичних наук, професор кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Процьків Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

П 685 **Правові** виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації : Матеріали I Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.) / [редкол.: Н.Д. Гетьманцева (голова), О.В. Кіряк (відпов. секр.) та ін.]. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 236 с.
ISBN 978-966-423-585-0

До збірника увійшли матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації» (Чернівці, 23 жовтня 2020 р.).

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах.

Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 341.215.4-054.7(08)

ISBN 978-966-423-585-0

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2020

Тетяна Осадчук

лаборант навчально-наукової лабораторії
«Корпоративний юрист»
кафедри приватного права
юридичного факультету.

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

наук. керівник: Ніна Гетьманцева

доктор юридичних наук, професор, завідувач
кафедри приватного права
юридичного факультету.

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

n.getmantseva@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6143-1627>

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕЛЕГАЛЬНУ ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ

Сьогодні міжнародна міграція робочої сили поширилася по всьому світу. Це одна з об'єктивних причин формування загальної світової економічної системи. Водночас проблема вільної міграції є найнебезпечнішою для урядів як в політичному, так і в соціальному плані. Міжнародна міграція робочої сили зумовлена внутрішніми факторами економічного розвитку та зовнішніми факторами кожної країни. Традиційно основною причиною є економічні причини міжнародної міграції робочої сили, яка пов'язана із масштабами, швидкістю та структурою накопичення капіталу [1].

За кілька років незалежності України процес трудової міграції став дуже активним. В середньому, від одного місяця до одного року близько 5 мільйонів людей виїжджають за кордон, щоб заробляти гроші. Протягом певного періоду люди виїжджали не лише з міст, а й із сільських районів, особливо прикордонних. Зазвичай люди у найвищому працездатному віці (30-40 років) виїжджають з рідних домівок. Робоча сила експортується у великих кількостях. Вітчизняна наука не приділяла належної уваги цьому явищу, з усіма його позитивним і негативним особливостями, і не висувала жодних конструктивних рекомендацій, хоча на них є досить великий попит [1].

Надзвичайно швидко міграційні процеси трансформувались на всесвітнє явище та набули нових примх, які не могли не позначитися та вплинути на різноманітні сторони життя суспільства: його соціально-економічну, політичну і духовну сферу. В даний період часу в Україні спостерігається складна економічна та демографічна ситуація. Відбувається скорочення населення загальної чисельності, але здебільшого це - населення працездатного віку, тобто трудовий потенціал країни.

Тому стає очевидним той факт, що для кращого розуміння нелегальної трудової міграції важливо з'ясувати її природу та причини, а також з'ясувати фактори, що спричиняють це явище. Незаконна міграція робочої сили є складним соціальним явищем через соціально-економічні та інші особливості країни походження та призначення. Більшість робітників-мігрантів використовують нелегальну імміграцію як вирішення різних проблем, що мають переважно економічний характер. Взагалі кажучи, нелегальна трудова міграція має ті самі фактори, що й інші види міграції, але вони глибші і конфліктують між собою, змушуючи іммігрантів порушувати закон, покращуючи свої економічні та соціальні умови [2].

Аналіз участі України у міжнародному міграційному процесі дозволяє визначити два основні фактори, що сприяють нелегальній трудовій міграції. До першої групи (зовнішніх) факторів або так званих факторів виключення належать: соціально-політична нестабільність, складна економічна ситуація, наслідки війни, збройні конфлікти, побічні ефекти внутрішньо-політичної боротьби в Азії, на Близькому Сході, в Африці, дискримінація та релігійний гніт, природні та екологічні катастрофи. До другої (внутрішньої) групи, або факторів притягання, належать: специфіка географічного розташування України в центрі Європи, наявність кордонів з країнами, які мають вихід до Західної Європи, що робить територію України найбільш зручною

для транзиту на Захід, прозорість, а у деяких місцях і фактична відсутність, кордонів, особливо із країнами колишнього СРСР [2].

Україну, як країну походження, призначення мігрантів, транзиту відносять до міжнародної міграційної системи. Великий вплив мають процеси міграції на аспекти функціонування українського суспільства, особливо на українську економіку, враховуючи кризовий стан військового конфлікту на Сході та окупацію Криму, що зменшує надходження до державного бюджету та збільшує його видатки. Основним компонентом міграції сучасного світу являється переселення через економічні фактори, перш за все з наміром одержання більших прибутків. Тут важливим є співвідношення якості життя в країні (регіоні) походження (місце проживання) та країні (регіоні) міграції. На жаль, примусові виселення через конфлікти, війни, техногенні та екологічні катастрофи також значні.

В західних країнах-сусідах України спостерігається очевидно вища заробітна плата. Тому, Україна програє сусідам із ЄС, і за номінальним рівнем оплати праці, і за рівнем споживчих можливостей, що продовжує виконувати роль каталізатора міграційних процесів і відтоку найбільш активної частини населення в пошуках гідних заробітків [3]. Що стосується внутрішньої міграції, то зауважимо, що традиційним є потужний міграційний переплив сільських жителів до міст, обумовлений величезною різницею у матеріальному становищі та загальних стандартах життя. Примусове переселення з Донбасу та Криму зіткнулося з проблемами близько 3,5% населення України. Відповідно існують різні оцінки фактичних кількостей внутрішньо переміщених осіб. Таким чином, ООН визначає цей контингент із 0,8-1,0 млн. осіб. За кількістю внутрішньо переміщених осіб Україна посідає перше місце в Європі та дев'яте у світі серед країн з найбільшою кількістю внутрішньо переміщених мігрантів [3].

Та попри все, повторимося, однією з найсерйозніших проблем, з якими стикається наша країна, є нелегальна імміграція. У наш час до основних загроз та викликів безпеці, які несе нелегальна імміграція для України, належать:

- збільшення кількостей нелегальної імміграції іноземних громадян та осіб без громадянства до України та країн-членів Європейського Союзу, які транзитують через Україну. Зростаюча хвиля імміграції допомагає встановити нові канали нелегальної імміграції, які можуть бути використані для терористичної та іншої екстремістської діяльності.

- загострення соціально-політичної обстановки в Україні в результаті незаконної комерційної діяльності, зростання безробіття, посилення етнічних, соціальних та інших суперечностей. Використання незаконними мігрантами підтримки етнічних діаспор, що мають громадську або кланову структуру, з метою легалізації свого статусу на території України.

- ускладнення криміногенної ситуації в прикордонних регіонах і Україні в цілому. Значне число мігрантів, не володіючи законним статусом і не маючи коштів, для існування, залучаються третіми особами в кримінальну діяльність або самі об'єднуються на основі етнічної приналежності в організовані злочинні групи, які при цьому підтримують зв'язок з батьківщиною.

- наявність негативних демографічних зрушень в ряді регіонів України, в першу чергу прикордонних, на тлі скорочення чисельності корінного населення [4].

Саме слабка імміграційна політика та відсутність візової системи, можливість перетину українських кордонів вихідцями із Співдружності Незалежних Держав (далі – СНД) дає змогу перетнути кордон України без бар'єрів та через зручний географічний транзит до Європи - все це значно сприяє напливу нелегальних іммігрантів з різних країн.

Звісно, що залучення іноземної робочої сили необхідно для створення національного ринку праці. Проте ступінь і форми використання робочої сили повинні носити доцільний, економічно обґрунтований характер. Необхідно також констатувати, що знаходження на ринку праці України нелегальних мігрантів, які складають більше половини всіх мігрантів, які перебувають на території України, є надмірним і завдає серйозного економічного і соціального збитку. Тому іноземна робоча сила повинна відбиратися з урахуванням потреб економіки України в кадрах певних професій і кваліфікацій. Набирати її потрібно за результатами попереднього тестування потенційних співробітників, на основі інформації, наданої службою зайнятості про потребу в трудових ресурсах певних професій в рамках квот.

З урахуванням наявних позитивних та негативних моментів, які обумовлені міграцією в цілому, нелегальна міграція вельми негативно впливає на економічну безпеку України. Вона може завдати істотної шкоди як національному ринку праці в цілому так і трудовому і економічному потенціалу окремих регіонів країни, в тому числі посилити зниження рівня виробництва окремих

секторів економіки. Крім цього, нелегальна міграція супроводжується виведенням великого обсягу капіталу, отриманого на території України, за кордон, що в свою чергу загрожує позиціям у зовнішній економіці і фінансовій складовій благополуччя країни. Тому зовнішню трудову міграцію в Україні загалом, як і нелегальну трудову міграцію зокрема, недоцільно розглядати «як інструмент прискорення економічного розвитку» [5].

На основі всього викладеного можна зробити висновок, що сьогодні, з урахуванням проблем демографічного і соціально-економічного характеру, питання врегулювання нелегальних міграційних потоків так і залишаються не вирішеними. Все це вимагає ефективної координації в усіх напрямках діяльності держави і, насамперед, має зводитися до збереження та зміцнення суверенітету та обороноздатності, продовольчої незалежності, підтримки населення, а також забезпечення ефективної системи контролю за податковими надходженнями. Для реалізації поставлених цілей, аналіз впливу зовнішньої міграції на економіку України та визначення пріоритетних напрямків підвищення ефективності бюджетних витрат на оптимізацію міграційних процесів є визначальними.

Список використаних джерел:

1. Бербенєць О.В. Проблеми міграції робочої сили та шляхи її вирішення // Ефективна економіка. 2012. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=4450>.
2. Кравченко В. Г. Нелегальна трудова міграція в Україні: підходи до розуміння // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право. 2015. Вип. 33(2). С. 33-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr20153_3%28229__10 (дата звернення: 07.10.2020)
3. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.
4. Поскребетьєв С. В. Сучасні проблеми незаконної міграції. Аналітичний вісник № 39 (592). С.9-11. URL: http://www.council.gov.ru/media/files/41d5_9a121da25cf62a52.pdf
5. Кравчук К. Трудова міграція як фактор економічного зростання в Україні // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 2014. 15 с. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/PB_M3_2014_ukr.pdf

Альвіна Панцерна
Студентка III курсу
юридичного факультету.
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)
наук. керівник: Оксана Кіріяк
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри приватного права
юридичного факультету.
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)
o.kirivak@chnu.edu.ua
ORCID 0000-0001-8850-805X

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ У КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В умовах зміцнення в Україні як демократичній, соціальній, правовій державі інститутів громадянського суспільства важливого значення набуває дослідження проблематики законодавчого забезпечення в ній прав і свобод людини і громадянина, серед яких особливе місце займає право на свободу пересування. Воно є важливим елементом свободи, самовизначення особи та необхідною умовою реалізації нею багатьох інших прав і свобод. Слід зауважити, що поняття «свобода пересування» використовується у науковій літературі та законодавстві в широкому й вузькому значеннях.

У широкому значенні до нього включають право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання в межах держави; право вільно залишати територію держави, включаючи її власну; право в будь-який час повернутися до своєї держави [1, с.64].